

אשכנזי אינקוויזיציה סודיים תשכ"ב

מאפשר לשופט להוציא מבית-המשפט את הנאשם ואת פרקליטיו, בעת שמיעת עדויות. בחקירת מותם של שלושת הצעירים הערבים ברצועת עזה, אף ציחה שופט-השלום להוציא מן האולם את משפחות ההרוגים ופרקליטיהם — למרות שהחקירה באה לפי דרישתם. אולם בכל המקרים האלה, היה עוד לפחות תירוצ של בטחון המדינה. להבא, לא יהיה צורך אף בתירוצ.

לפי החוק המוצע, כל משפט על לשון-הרע יהיה סודי מטבע מהותו. אפילו פסק-הדין יהיה אסור לפירסום. רק אם השופט יצווה במפורש לפרסם משהו, מותר יהיה לפרסמו.

במה דברים אמורים? עד כה, יכול היה להגיש משפט-דיבה רק אדם שהיה בטוח כי הוא צודק, וכי ידיו נקיות. אם לא צדק, ואם ידיו היו מלוכלכות, היה הדבר מתגלה במשפט, ועצם הגשת המשפט עוד היתה מחמירה את מצבו בעיני הציבור.

אדם נקי, לעומת זאת, היה יוצא מן המיבחן המשפטי נקי עוד יותר. במצב זה, לא היה כדאי לאבא חושי להגיש משפט נגד העולם הזה, כי ידע שבמשפט יתגלו דברים הרבה יותר חמורים מאלה שהעולם הזה הזהיר העו לפרסמם. כאשר הגיש עמוס בן-גוריון משפט, בלחץ דעת-הקהל, לעג אבא חושי למעשהו. ואומנם: חושי נשאר על כנו, בעוד שיחזקאל סהר עף וכל צמרת המשטרה התמיטטה. עמוס עצמו נשאר על כנו רק הודות לשם משפחתו.

לפי החוק המוצע, שוב לא יסתכן מגיש המשפט בכלל. אם יזכה במשפט — מוטב. אם יפסיד — גם זו למעלה, כי ממילא לא יידע איש על כך. גם מבחינה כספית לא ייזוק, כי המדינה היא המשלמת.

לעומת זאת, אם התובע הוא אויב השלטון, ואם הגיש משפט (אזרחי בלבד!) ואף זכה בו — אין הוא מרוחץ מאומה. הציבור לא ידע על נצחונו, כי גם זה יהיה אסור לפירסום. כדי להצדיק מצב זה, נאחו מציעי-החוק בתירוצ גמולתו. הוא טוען כי אדם הנפגע מלשון הרע, והמגיש משפט, סובל פגיעה שניה. כי במשפט ניתן לנאשם להשמיצו שנית, אף אם הוא חף מכל פשע.

אבל אם אמנם זה הנימוק, מדוע יש לאסור על פירסום פסק-הדין? הרי אם המושמץ הוא חף מפשע באמת, יתגלה דבר זה בפסק-הדין המרשיע את מוציא לשון הרע! אם גם פסק-דין זה אסור לפירסום, הרי מוכיח הדבר כי כחנת המחוקק שונה לגמרי.

אילו קיים היה חוק זה בימי משפט עמוס בן-גוריון, הרי אסור היה לפרסם את קטעי פסק-הדין, בהם קבעו השופטים כי יחזקאל סהר שיקר, כי קציני-המשטרה הגבוהים נהגו שלא כשורה, וכו'. עמוס היה יזכה במשפט, סהר היה נשאר מפקד המשטרה, כל הקצינים היו יוצאים טהורים ונקיים.

★ ★ ★

אסור לחקור את המאשים

קודה מכרעת רביעית נוגעת לאופיו ולעברו של הנפגע מלשון-הרע. החוק הקיים דורש כי התובע יבוא לבית-המשפט בידיים נקיות. אין אדם יכול לסעון כי נפגע על-ידי כתבה בה נאמר כי גנב שתי לירות ביום א', אם הורשע ביום ב' בגניבת מאה לירות.

ענת קובץ החוק המוצע: "בתביעה פלילית או אזרחית בשל לשון הרע לא תתקבל ראיה בדבר שמו הטוב או הרע של הנפגע, או בדבר אופיו, עברו, מעשיו, דעותיו או התנהגותו, במידה שאינם נוגעים במישרין לשון הרע שלפני בית-המשפט".

במלים אחרות: להבא לא יוכל פרקליטו של הנאשם לחקור את המושמץ חקירת השטות, כדי לעמוד על אופיו הכללי, להוכיח כי עשה מעשים דומים בעבר, וכי אינו בא למשפט בידיים נקיות.

למשל: לפי החוק המוצע, לא יכול היה עורך-הדין שמואל תמיר במשפט קסטנר להוציא מפי קסטנר כי שיחק קלפים עם הנאצים, כי לבש מדים נאציים, וכי עשה את שאר הדברים אשר בגללם אמר בנימין הלוי (בצדק או שלא בצדק) כי "קסטנר מכר את נפשו לשטן".

גם עד עכשיו אסור היה לנצל את זכות חקירת השתייכות לשם השמצת אדם סתם. בידי השופט היתה הסמכות להפסיק כל חקירה בכל עת, אם לא שוכנע שהחקירה דרושה לעשיית צדק, אלא באה רק להשמיץ את התובע או את העד. אך להבא לא יהיה השופט זכאי להפסיק חקירה כזאת לפי שיקול דעתו, אלא יהיה חייב לעשות זאת. אם לא יעשה כך, אפשר יהיה לבטל את פסק-דינו בערעור.

★ ★ ★

היעד: סגירת העתון

גם בפרטים הקטנים-לכאורה, מתגלה כחנת החוק בבירור: לשחק את העתונות ה"חופשית".

כך אומרים הסעיפים 8 ו-10 כי אחראים לא רק המו"ל והעורך, אלא גם "מדפיסו של העתון" וכל "אדם העוסק בהדפסה". גם הם צפויים למאסר שנה אחת.

במה דברים אמורים? יכול כל פועל-דפוס, מבין העשרות העוסקים בהדפסת עתון, לתבוע לעצמו זכות-צנזורה על העתון, לפסול כל מאמר ממאמריו.

מי שהכיר את שיטות המישר הפאשיסטי של חזון פירון, יודע כי ישנן דרכים שונות לסגירת עתון. פירון חיסל את העתון החשוב ביותר באמריקה הלאטינית, פעם על-ידי צו מטעם משרד-הבריאות באמתלה של סידורים סניטריים, ופעם על-ידי שביתה של פועלי הדפוס, לפי הוראות האגודה המקצועית, שהייתה סניף מפלגת השלטון — כמו בישראל.

החוק המוצע נותן בידי המדינים הישראלים לסגור כל עתון שהוא, בטענה כי אינם מוכנים לשאת במיכון של תביעה פלילית.

הכחנה מתגלה בבירור בסעיף 9:

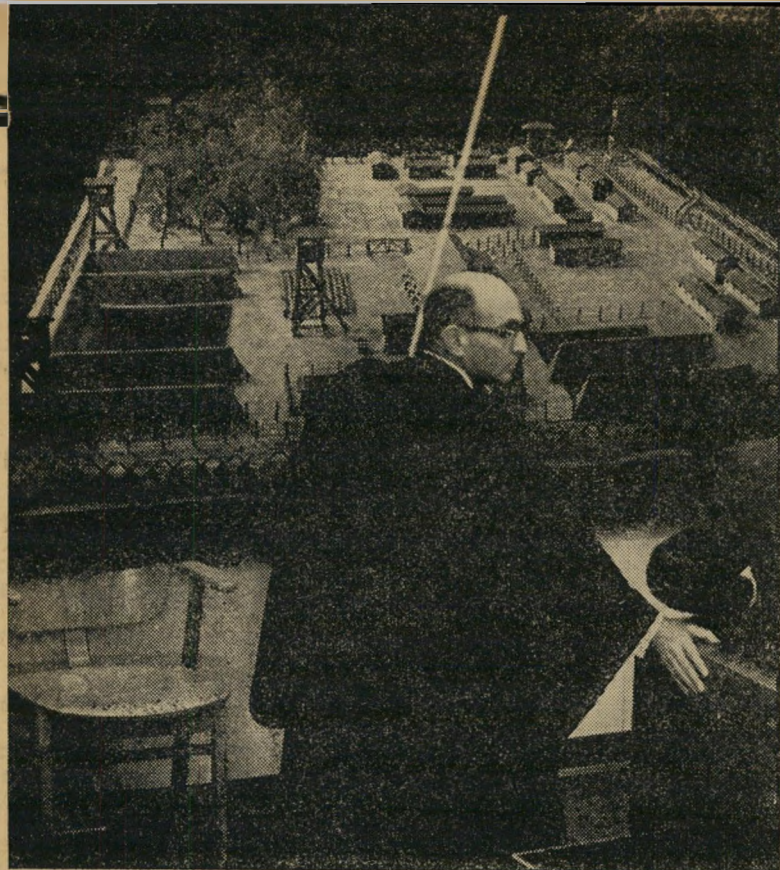
9. פורסמה לשון הרע בעתון, ותוך השנתיים שלפני הפירסום הורשע אדם בשל לשון הרע אחת שפורסמה באותו עתון, רשאי בית-המשפט, בנוסח על העונש האמור בסעיף 7 (מאסר שנה אחת), לאסור הוצאת העתון לתקופה שישקע.

עד כה אין לשום אדם במדינת ישראל הסמכות לסגור עתון. הרמטכ"ל יכול לעשות זאת, בעזר הפרה חמורה על הוראות הצנזורה, וגם זה באישור פה-אחז של ועדה בה משתתפים עורכי-עתונים.

עתה תהיה סגירת העתון, למעשה, בגדר חובה על בית-המשפט.

המנה שנקבעה — שתי הרשעות תוך שנתיים — אינה בלתי-רגילה גם כיום, כשהחוק הוא ליבראלי יותר עד אין השוואה. העולם הזה הוא אחד העתונים המעטים במדינה, שלא הורשע מעולם במשפט-דיבה. כמעט כל שאר העתונים, וביחוד העתונים היומיים העובדים בלחץ של מרוץ נגד הזמן, נכשלו לעתים די תכופות, חויבו פעמים אחדות בדיון של הוצאת-דיבה.

כל אחד מאלה היה נסגר, אילו היה החוק המוצע קיים היום.

על רקע אושוויץ: גדעון האוזנר, מנכ"ל החוק. באשכנזי אייכמן

כל זה, כמובן, נוסף על הסמכות שנותן החוק המוצע לשופט להוציא צחי-ביניים, לאסור הפצת עתון, להחרים גליונות של עתון, וכן הלאה וכן הלאה.

★ ★ ★

האפשר, "לסמוך על השופט"?

מגני החוק המוצע יבוא, כמובן, בטענה הגדולה האחת והמוחצת אשר בפייהם: האם אינכם סומכים על בית-המשפט? הרי החוק נותן בידי בית-המשפט את הסמכות הבלתי-מגבלת לקבוע מהי מידת הביקורת שאינה "חורגת מתחום הדרוש לטובת העניין הציבורי", מהו תוסף-לבו של מוציא לשון-הרע, מה מידת העונש, מתי לסגור עתון, מתי להחרים ולהפסיק. אותה טענה נשמעה בעת הדיון על חוק העבירות נגד בטחון המדינה, כשקרא פנחס רוזן, שר-המשפטים באותם הימים, בסיכומיו הנראמתי: "צריך לסמוך — אם לא על התבונה של התביעה הכללית, הרי על התבונה ושיקול-הדעת של השופטים!... בסופם של דברים, צריך לסמוך על התבונה של השופט!"

אולם ברגע שהעניין בא לבית-המשפט, נוצר מצב הפוך: התובע מסייג תמך על החוק, והוא תובע מן השופט לקיימו כלשונו וכרוחו.

כך קרה שבית-המשפט מצא את אהרון כהן אשם, ודן אותו לחמש שנות מאסר. החוק הנראמתי נתן בידי השופטים את הסמכות הבלעדית להחליט אם יהיה "סיבה סבירה" למגעו של כהן עם הסוכן הזר, אם לאו. שום דבר בחוק לא הינחה אותם מה זאת "סיבה סבירה". בהעדר הוראה חוקית, הסתמכו השופטים על חוות-דעתם של נציגי שירות-הבטחון, שהם המומחים הבלעדיים לענייני בטחון. ובגלל מעטה הסודיות, אין לציבור כיום האפי שרות לשפוט בעצמו באיזו מידה צדקו השופטים ומה התחולל בבית-המשפט.

עכשיו מבקשים להנהיג את אותה שיטה עצמה כלפי לשון-הרע — ואף ללא האמתלה של "בטחון המדינה".

לא על כלל שופטי ישראל המדובר, אלא על כל שופט מסוים, אשר, לפי המיקרה העיני (או הלא-עיני), יובא בפניו בעתיד כל משפט מסוים על פי החוק המוצע. האם אפשר לסמוך על כל שופט כזה שישפוט לפי התפיסה הדמוקרטית, הליברלית — וזה בניגוד לרוחו המפורשת של החוק אשר הוא מצווה לקיימו?

כמה שופטים כאלה ישנם בישראל? זכור המקרה של השופט-העליון משה נדווי, שופטו של אייכמן, שבפניו הובא בשעתו צו-על-תנאי לטובת העסקתו הקומוניסטית המנוחה, היה קאופמן. קאופמן המשוורת רצתה לבקר בקונגרס קומוניסטי בחוץ-לארץ, ולא ניתן לה היתר-יציאה. כאשר בא בית-המשפט הגבוה לצדק לדון בבקשתה, הובאה לפניו הצהרה של באיכות הממשלה, שאסור לתת לה לצאת "מסעמי בטחון". הטעמים עצמם לא פורטו, ואסור היה אף לחקור על כך את המצהיר.

לשופט לא היתה כל ברירה אלא לקבל את ההצהרה ולבטל את הצו-על-תנאי נגד שר-הפנים. השופט הודעו, כפי שסיפר הוא עצמו, כעבור זמן קצר, בפני הסתדרות עורכי-הדין בתל-אביב. כי השופט תלוי בחוק, ואין לו כל ברירה אלא לקיים את החוק, ויהיה הגרוע ביותר. במאות פסק-דין כבר קבע בית-המשפט העליון: "קצרה ידנו מלהושיע!"

זהו המצב לגבי שופטים מכובדים, הנהנים מאימון הציבור. אולם שופטים הולכים ובאים, והחוק נשאר. שופטים מתמנים כיום על-ידי מוסד, בו יש למפא"י ולגוררותיה רוב מוחלט.

אותם האנשים שניסחו הצעת-החוק מחפירה כזאת, בוודאי לא יחססו בעתיד למנות כשופטים אנשים שיש לסמוך עליהם שייבצעו את כוונתו הגלויה והנסתרת.

על כן, ההסתחרות מאחורי גלימתו השחורה של השופט אינה אלא רמאות מחוכמת.

★ ★ ★

כל ביקורת אסורה!

הסעיף האופייני ביותר בכל החוק המוצע הנו הסעיף מס' 12. הוא אומר, פשוטו כמשמעו:

12. אזרח ישראל, או תושב ישראל, שפירסם בחוץ-לארץ לשון הרע על מדינת ישראל, יתן עליה את הדין בישראל.

פה אין אפילו היום-מהרה כאילו בא החוק להגן על הפרט. להיפך, מותר לפיו להשמיץ אזרח ישראלי בחוץ-לארץ, ולאזרח זה לא תהיה כל הגנה בארץ. המדובר הוא על "המדינה" — כלומר, על הממשלה.

להבא, אפשר יהיה לשלוח לבית-הסוהר כל אדם שייגיד בחוץ-לארץ משהו לעילול לעשות את ממשלת ישראל "מטרה לשניאה, לבז או ללעג", ולהביא לכך "שבני אדם יתרחקו ממנה או ימנעו מחברתה".

במה דברים אמורים? אם ממשלת ישראל מקיימת את המימשל הצבאי, כדי להבטיח למפא"י בכוח הזרוע רוב בבחירות לכנסת, או כדי לגזול את אדמות הערבים, ועל-ידי כך היא שמה, ללא צל של ספק, את המדינה מטרה לשניאה, לבז וללעג בעיני כל אדם בעל רצון טוב בארץ ובחוץ-לארץ — הרי שמי שמגלה זאת בפאריס או בלונדון, או בבניין האו"ם בניו-יורק או בגינבה, יהיה צפוי למאסר שנה אחת.

יתר על כן: מאחר שהחוק המוצע עצמו שם את המדינה לשניאה, לבז וללעג — הרי מי שמגלה את קיומו בנכר, דינו יהיה — מאסר שנה.